

ՍԵՐԲԱԿԱՆ ՎԻՊԵՐԳ

ԹԵ ԻՆՉ ՈՒՂԱՐԿԵՅ ԹՈՒՐՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՄՈՍԿՈՎԻ ՑԱՐԻ ԸՆԾԱՆԵՐԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

Սերբական ժողովրդական վիպերգ

(Ռուսերենից)

- Քաղաքից քաղաք, աշխարհքից աշխարհք
Թուղթ անցավ եկավ Մոսկովու երկրեն,
Եկավ ու եկավ, հասավ Հստամբուլ:
Ու դըրին թուղթը ոսկի կառեթում
- 5 Ու բերին իրեն՝ թուրքի սուլթանին,
Ու թըղթի հետ էլ սուլթանի համար
Շատ թանկ ընծաներ արքային վայել:
Մի ոսկի սինի, մեջն ոսկի մեշիտ,
Մեշիտի շուրջը պատ եկած մի օձ,
- 10 Էն օձի գլխին դըրած անգին քար,
Որ գիշերն էնպես պարզ լուս էր տալիս՝
Ոնց որ ցերեկը լուսն արեգակի:
Ու Իբրահիմին, սուլթանի որդուն,
Երկու թանկագին թըրեր կային սուր,
- 15 Դաստակներն ամբողջ գուտ մաքուր ոսկուց.
Ամենքի վրա մի-մի անգին քար:

- Սուլթանի կընոջն ոսկի օրորոց,
Գըլխավերևը քաջահամլ բազեն:
Որ էս ընծաներն առավ աննըման
- 20 Ընկավ սուլթանը մըտքի ծովի մեջ,
Ի՞նչ ղըրկի արդյոք Մոսկովի ցարին
էսքան թանկագին ընծաների դեմ:
Միտք արավ ու միտք, ոչինչ չըգտավ:
Ով մոտը եկավ, ամենքի առջև
- 25 Պատմեց, պարծեցավ, թե ինչ ընծաներ
Հստացավ ինքը Մոսկովի ցարից,
Բայց ոչով ասել չի կարողանում,
Թե ինչ ուղարկի դըրանց փոխարեն:
Ներս եկավ ահա Աուշբեգի փաշեն,
- 30 Նրա առջևը պատմեց. պարծեցավ,
Փաշից ետն եկան խոջան ու Աադին:
Երկիր պագեցին ու համբուրեցին
Ծունկն ու փեշերը իրեն սրբազան,
Նրանց առջևն էլ պարծեցավ նույնպես,
- 35 Ապա թե էսպես խորհուրդ հարցըրեց.
— Ո՛վ իմ ծառաներ, խոջա ու Աադի,
Ես ի՞նչ ուղարկեմ ցարին սրանց դեմ,
Որ ցարը ինձնից մընա բավական:
Պատասխան տվին խոջան ու Աադին.
- 40 — Տեր սուլթան, ասին, քո ստրուկն ենք մենք,
Մենք մըտածելու իրավունք չունենք.
Հավ կանես կանչես ծեր պատրիարքին,
Նա հեշտ կիմանա, հեշտ էլ քեզ կասի,
Թե ինչ ուղարկես Մոսկովի ցարին,
- 45 Որ ցարը քեզնից մընա բավական:

էսպես որ ասին՝ լսեց սուլթանը,
 Իրեն կավասին ուղարկեց իսկույն
 Ու մոտը կանչեց ծեր պատրիարքին:
 Ու, երբ պատրիարքն եկավ իրեն մոտ,
 50 Յուշց տվավ նըրան ընծաներն ամեն,
 Ու շատ պարծեցավ, ու էսպես ասավ.
 – Ո՛վ դու իմ ծառա, ծերուկ պատրիարք,
 Չե՞ս կարող արդյոք սովորցնել դու ինձ,
 Թե ինչ պարգևներ ղրկեմ փոխադարձ,
 55 Որ իմ ուղարկած թանկ պարգևներից
 Գոհ մընա հըզոր ցարը Մոսկովի:
 Ասավ ու ծերը կամացուկ խոսեց.
 – Ո՛վ, իմ տեր սուլթան, իմ կյանքի արև,
 Քո իմաստության առջևն ի՞նչ եմ ես:
 60 Բայց իմ կարճ խելքով, ինչքան որ գիտեմ,
 Քո մեծ տերության լի գանձարանում
 Դու բաներ ունես ցարին ղըրկելիք,
 Բաներ, որ իսկի հարկավոր չեն քեզ,
 Իսկ նըրան անչափ շատ են ցանկալի:
 65 Նեմանիչ Սավվի գավազանն ունես,
 Կոստանդին կայսեր ոսկի թագն ունես,
 Ոսկեբերանի շուրջառը ունես,
 Սերբիայի հերոս Լազար արքայի
 Ռազմի խաչանիշ ղըրոշակն ունես...
 70 Քո ինչի՞ն են պետք էս բաները ողջ,
 Իսկ ցարին, գիտեմ, շատ են ցանկալի...
 Շատ հավան կացավ սուլթանն էս խոսքին
 Ու պատվեր տըվավ ծեր պատրիարքին,
 Որ կազմի ընծան ցարին ղըրկելիք

- 75 Ու դեսպաններին հանձնի Մոսկովի:
Ծերն, ինչպես գիտեր, ամենն հավաքեց
Ու դեսպաններին տալով խրատեց.
— Գնացե՛ք, որդի՛ք, Տեր-Աստված ձեզ հետ,
Բայց, մտիկ արեք, մեծ ճամփով շերթաք,
- 80 Անտառով անցեք, սարով զընացեք...
Ուր որ է՝ շուտով մարդիկ կուղարկեն՝
Խըլեն ձեզանից էդ պարգևները,
Որոնցից բարձրը ու նըվիրական
Մեզ համար ոչինչ չըկա աշխարհքում...
85 Թող սըրա համար իմ գլուխը տան,
Ու իմ մեղավոր մարմինը կորչի,
Բայց հոգիս արդեն փրկված է ընդմիշտ:
Ասավ՛ ճանապարհ դրեց ծերունին:
Գոհ էր սուլթանը, որ գլուխ հանեց
90 Հսքան հեշտությամբ էս գործը դժար,
Ու պարծենում էր ամենքի առջև,
Որ հսքան էժան դուրս եկավ տակից:
Ահա գալիս է Ղուշբեգի փաշեն:
Սրան էլ պատմեց, հետը պարծեցավ.
95 — Հապա մի գըտի՛ր, Ղուշբեգի փաշա,
Ի՞նչ զըրկած լինեմ Մոսկովի ցարին.—
Նեմանիչ Սավվի ցուպն եմ ուղարկել,
Կոստանդին կայսեր թագն եմ ուղարկել,
Ոսկեբերանի շուրջառն եմ զըրկել,
100 Սերբիայի հերոս կազար արքայի
Ռազմի խաչանիշ զըրոշն եմ զըրկել:
Իմ ինչի՞ն էին էն ամենը պետք.
Իսկ ցարին շատ են պետք ու ցանկալի:

- Ու հարցմունք արավ Ղուշբեգի փաշեն.
 105 — Էդ ո՞ւմ խորհրդով դու էդպես արիր:
 Սուլթանը ուղիղ պատասխան տրվեց.
 — Ծեր պատրիարքի խորհրդով արի:
 Ու էսպես ասավ Ղուշբեգի փաշեն.
 — Տեր սուլթան, ասավ, իմ պայծառ արև,
 110 եթե դու ցարին ղըրկել ես էդոնք,
 Որոնցից որ թանկ էդ մարդկանց համար
 Ոչ մի բան չըկա արար աշխարհքում,
 Շատ լավ կանեիր եթե դրանց հետ
 Ղըրկած լինեիր և քո քաղաքի—
 115 Մեծ Հստամբուլի ոսկի բանալին:
 Մին է, ավելի խայտառակ ձևով
 Հետո ես տալու Մոսկովի ցարին...
 Դրանց վրա էր մնում հաստատուն
 Քո տերությունն ու քո զորությունը,
 120 Որ տըվիր տարան Մոսկովի ցարին:
 Էս որ իմացավ նոր գլխի ընկավ,
 Ծափ զարկեց ապշած սուլթանը էստեղ
 Ու պատվեր տվավ փաշին հապճեպով.
 — Է՛յ փաշա, ասավ, իմ հավատարիմ,
 125 Հավաքիր իսկույն իմ զորքն ենիչեր,
 Շո՛ւտ դեսպաններին հասիր Մոսկովի,
 Խլիր նրանցից պարզեներն ամեն,
 Որոնց վրա որ կանգնած էր հաստատ
 Իմ տերությունն ու իմ զորությունը,
 130 Որ տըվի տարան Մոսկովի ցարին:
 Ու քաջ Ղուշբեգին զորքը հավաքեց,
 Գընաց ու գընաց մեծ ճանապարհով,

- Որ դեսպաններին հասնի Մոսկովի,
 Ու ոչ մի ճամփում հետքերը չըկա...
- 135 Ետ դարձավ, եկավ սուլթանին ասավ,
 Թե ոչ մի ճամփում հետքերը չըկա:
 Բըռնեց սուլթանի ցասումը անզուսպ,
 Ահարկու ձենով գոռաց իր փաշին.
 – Հե՛յ, փաշա՛, կանչեց, շո՛ւտ արա, փաշա՛,
- 140 Գընա սպանիր ծեր պատրիարքին:
 Էսպես որ կանչեց՝ դուրս վազեց փաշեն,
 Գընաց ու բըռնեց ծեր պատրիարքին,
 Պտըտեց թուրը, շողացրեց գըլխին.
 Ծեր պատրիարքը մեղմորեն խոսեց.
- 145 – Է՛յ փաշա, ասավ, ետ քաշիր ձեռըդ,
 Մի՛ ներկիր հողը անմեղ արյունով,
 Թե չէ կըկապվի ակը երկընքի՝
 Երաշտ կըլինի շուրջ երեք տարի,
 Զի տալ երկիրը էլ բար ու պտուղ:
- 150 Ու լըսեց փաշեն ծերունու խոսքին՝
 Տարավ կանգնեցրեց ծովի եզերքին:
 Սուր թուրը նորից պտըտեց գըլխին,
 Ու նորից խոսեց արդար ծերունին.
 – Է՛յ փաշա, ասավ, քե՛զ քաշիր ձեռըդ,
- 155 Ե՛կ իմ արյունը մի՛ թափիր ծովը,
 Թե չէ փոթորիկ կանի սոսկալի,
 Ծովը կըհուզվի, կելնի ալեկոծ,
 Նավեր, նավակներ իր տակը կանի,
 Շեներ, քաղաքներ կըծածկի ջրով:
- 160 Բայց փաշեն նրան էլ ականջ չարավ,
 Զարկեց ու կտրեց գլուխը ճերմակ:

*Ու էսպես մեռալ արդար ծերունին,
ինքն արքայություն գընաց երկընքում,
հսկ մեզ խնդություն տվեց էս կյանքում:*

ՄԱՐԿՈՆ ՌԱՄԱՋԱՆԻՆ ԳԻՆԻ Է ԽՄՈՒՄ

Սերբական ազգային ժողովրդական էպոսից

- Սուլթան Սուլէյման հըրաման հանեց,
Որ իրեն երկրում ոչ մի հըպատակ
Ռամազան օրը գինի չխմի,
Կանաչ դոլամա չհագնի վերից,
- 5 Կողքիցը պողպատ թուր չըկախ անի,
Շուրջպարի չերթա աղջիկների հետ:
Թուրը կախ արավ Մարկոն իր կողքից,
Կանաչ դոլամա հագավ վերևից,
Ռամազան օրը գինի է խմում,
- 10 Կանչում, հավաքում անցվոր ու խոջա,
Խմում է, թասը նրանց է տալիս:
Գալիս են թուրքերն իրենց Սուլթանին.
— Սուլթա՛ն, մեր տերն ես, մեր ծնողն ես դու,
Չէ՞ որ դու ինքդ հըրամանք արիր,
- 15 Որ մեր էս տոնին, էս ծանըր պահքին
Ոչով բերանը գինի չտանի,
Ոչով դոլամա չհագնի կանաչ,
Ոչով կողքիցը թուր չըկախ անի,
Շուրջպարի չերթա աղջիկների հետ:
- 20 Մարկոն աղջկանց հետ շուրջպարի կերթա,
Մարկոն կողքիցը թուր է կախ արել,

- Մարկոն հագել է կանաչ դոլամա,
 Ռամազան օրը գինի է խմում:
 Գլուխը քարը՝ թե մենակ խմեր.
- 25 Անցվոր ու խոջա կիտում է գլխին,
 Համ ինքն է խմում, համ նրանց տալիս:
 Սուլթան Սուլեյման էս լսեց թե չէ՝
 Երկու սուրհանդակ ղրկեց Մարկոյին.
 — Գնացե՛ք, ասավ, իմ արագ տղերք,
- 30 Գնացե՛ք շուտով Մարկոյին ասեք՝
 Թե՛ կանչում է քեզ Սուլթանն անհապաղ:
 Գնացին արագ Սուլթանի մարդիկ
 Շիտակ Մարկոյի վրանը մտան:
 Խմում է Մարկոն գավաթն առաջին,
- 35 Մեջը կըլինի տասներկու օխա:
 — Լսի՛ր, ասացին, քաջագուն Մարկո,
 Սուլթանը ղրկեց մեզ քո ետևից,
 Վե՛ր կաց տեղիցդ, գնանք Սուլթանին:
 Սաստիկ բարկացավ Մարկոն էս խոսքից,
- 40 Վեր կալավ ծանրը գավաթն առաջի
 Ու՛ առ հա կըտաս՝ սրանց գլխներին:
 Գլուխ ու գավաթ ջարդ ու փուրդ եղան,
 Արյուն ու գինի խառնըվեց իրար:
 Ապա թե գնաց Մարկոն Սուլթանին.
- 45 Գնաց աջ կողմը նստեց ծունկ ծնկի,
 Սամուր գլխարկը քաշեց աչքերին,
 Իր ծանրը գուրզը դրեց առաջին,
 Սուր թուրն էլ ուսին բռնած պատրաստի:
 Ու էսպես խոսեց Սուլթանը թուրքի:
- 50 — Իմ հոգևորդի, քաջագուն Մարկո,

- Դու հո լավ գիտես՝ կարգ եմ դրել ես,
 Որ մեր մեծ պահքին, Ռամազան օրը՝
 Ոչով բերանը գավաթ չտանի,
 Ոչով դոլամա չհագնի կանաչ.
- 55 Շուրջպարի շերթա աղջիկների հետ:
 Իմ ծառաները ինձ մոտ են գալիս՝
 Վատ խաբարներ են բերում քեզանից:
 Դու պար ես գալիս, իբրև, շուրջպարի,
 Պողպատի թուր ես կապել քո մեջքին,
- 60 Կանաչ դոլամա հագել վերևից,
 Ռամազան օրը գինի ես խմում,
 Անցվոր ու խոջա կանչում՝ խմեցնում:
 Ի՞նչ ես գլխարկդ քաշել աչքերիդ,
 Ինչո՞ւ ես բերել քո գուրզը քեզ հետ,
- 65 Ինչո՞ւ ես թուրդ բռնել պատրաստի:
 Պատասխան տվեց Մարկոն Սուլթանին.
 – Ո՛վ իմ հոգեհայր, Սուլթան Սուլեյման,
 Իմ հավատն էսպես ինձ թույլ է տալիս,
 Ես էլ խրմում եմ ձեր պահքի օրը:
- 70 Մենակ խմելը անվայել է ինձ,
 Երբ ուրիշները մտիկ են անում,
 Ես էլ կանչում եմ անցվոր ու խոջա,
 Որ մտիկ շանեն, նրանք էլ խմեն:
 Կանաչ դոլամա էնդուր եմ հագնում,
- 75 Որ ջահել մարդ եմ ու սազում է ինձ:
 Կողքիցս եթե թուր եմ կախ արել,
 Իմն է, իմ փողով ես ինքս եմ առել:
 Աղջիկների հետ թե պար եմ գալիս,
 էնդուր, որ ազատ մարդ եմ ամուրի,

- 80 Ինչպես որ ինքդ եղել ես մի օր:
 Գլխարկս էնդուր եմ քաշել աչքերիս,
 Որ չեմ դիմանում, ճակատս էրվում է,
 Երբ որ խոսում եմ Սուլթան հորըս դեմ:
 Իմ գուրզն էլ հետըս էնդուր եմ բերել,
- 85 Ու թուրըս պատրաստ պահում եմ էսպես,
 Վախում եմ հանկարծ կռիվ պատահի:
 Եվ եթե կռիվ պատահի հանկարծ՝
 Վա՛յ նրան, ով մոտ կըլնի Մարկոյին:
 Չորս կողմը նայեց Սուլթանը էստեղ,
- 90 Տեսնի թե ո՞վ կա մոտիկ Մարկոյին.
 Տեսավ, որ ոչով չկա վրանում
 Ու ինքն է մենակ մոտիկ Մարկոյին:
 Ահից սկսեց քաշվել ետ ու ետ,
 Մարկոն էլ առաջ՝ դեպի Սուլթանը,
- 95 Տարավ ու սեղմեց վրանի պատին:
 Սուլթանը ձեռքը գրպանը կոխեց,
 Մի հարյուր դուկատ հանեց գրպանից,
 Հանեց, դեմ արավ ջահել Մարկոյին.
 – Ա՛ռ, ասավ, Մարկո, տար՝ գինի խմիր:

ՄԱՐԿՈՆ ՎԵՐԱՑՆՈՒՄ Է ՊՍԱԿԻ ՀԱՐԿԸ

Սերբական ազգային էպոսից

- Վաղ լուսաբացին վերկացավ Մարկոն,
Ձին հեծավ, շափեց դաշտը Կոսովի:
Գրնաց, որ հասավ Սերվանա գետին՝
Դիմացը ելավ մի սիրուն աղջիկ:
- 5 — Բարի օր, ասավ, կոսովցի քուրի՛կ:
Սիրուն աղջիկը խոր գլուխ տըվեց,
— Բարին արևիդ, անծանոթ կտրիճ:
Ու էսպես խոսեց Մարկոն քաջազուն,
— Քուրի՛կ, դու ջահել, էդքան գեղեցիկ,
- 10 Հասակդ նոճի, այտերըդ կարմիր,
Ափսո՛ս, որ մենակ ծամդ է խանգարում.
Ինչո՞ւ է, քուրի՛կ, ծամըդ ճերմակել,
Բախտըդ, երևի թոե՛լ է քեզնից:
Դու ի՞նքդ ես արդյոք ցավի հանդիպել,
- 15 Թե քո խեղճ մերը, թե հերըդ ծերուկ:
Կոսովի աղջիկն արտասուք թափեց,
Արտասուք թափեց ու էսպես ասավ.
— Ձէ՛, ախպերացու, անծանոթ կտրիճ,
Ես չեմ խորտակել իմ բախտն իմ ձեռքով,
- 20 Փորձանքը ինքն է եկել իր ոտով:
էս ինը տարի կըլինի ուղիդ,
Հեռվից արաբը մեզ մոտ է եկել,

- Կապալով Կոստովն առել սուլթանից:
 Դըրեւ է երկիրն ամբողջ հարկի տակ,
 25 Ուտում է, խըմում դաշտը բովանդակ:
 Մի ուրիշ հարկ է դըրեւ մեզ վրա,
 Ամեն հարսնացու, որ մարդու գընա,
 Պետք է վըճարի երեսուն ոսկի,
 Ամեն փեսացու, որ աղջիկ ուզի,
 30 Երեսուն ոսկի, չորսն էլ ավելի:
 Ով էսքան ոսկի ուներ գըրպանում,
 Ով էսքան ոսկի տըվեց արաբին՝
 Ամենքը դարձան մարդու-որդու տեր:
 Ես որք աղջիկ եմ. եղբայրներ ունիմ,
 35 Նըրանք էլ աղքատ, ձեռքները պակաս,
 Չեն կարող էսքան հարկ տան արաբին:
 Սըրա համար չեմ գընում ես մարդու,
 Չեմ կարում դառնամ տան ու տեղի տեր,
 Էս է իմ ցավը, անծանոթ խխպեր:
 40 Բայց թե երանի էս լիներ մենակ,
 Աղջիկն իր տանը նըստեր անպըսակ,
 Կամ աղջիկ շառներ տըղան նորահաս:
 Ուրիշ մի ցավ կա, անարգ առավել,
 Արաբը ուրիշ մի հարկ է դըրել,
 45 Որ նոր պըսակված հարսին ու փեսին
 Գիշերը տանեն արաբի մեծին,
 Ինքը նոր հարսին փայի, փայփայի,
 Իրեն մարդիկը՝ ջահել փեսային:
 Ամեն տուն, ուր կան աղջիկ ու տղա,
 50 Ղրկել են հերթով ամենքն արաբին:
 Եկել է հերթը ինձ հասել հիմի,

- Որ սև արաբին գընամ ես էսօր,
 Որ նըրա կինը դառնամ ես էսօր:
 Ու միտք եմ անում ինքըս իմ միջին.
- 55 Տե՛ր Աստված, արդյոք ի՛նչ անեմ հիմի.
 Ծըմա՞կը գընամ, թոկ գըցեմ, կախվե՞մ,
 Թե՞ գետը գընամ, ջուրն ընկնեմ, խեղդվեմ.
 Ինչ էլ որ լինի՝ մեռնեմ վերջանամ,
 Քան չար թշնամու տարփածուն դառնամ:
- 60 – Քուրի՛կ ջան, ասավ Մարկոն դյուցազուն,
 Մի՛ կըտրիր հույսըդ, համբերող եղիր.
 Ո՛չ ջըրում խեղդվիր, ոչ ծառից կախվիր,
 Ու մի՛ կորցընիր ինքըդ քո հոգին:
 Տույց տուր ինձ մենակ՝ տեղը արաբի,
- 65 Ո՞ւր է արաբը, ո՞րտեղ է կենում.
 Խոսելիք ունիմ էսօր նըրա հետ:
 Պատասխան տըվեց կույսը Կոսովի.
 – Ախպե՛ր ջան, ասավ, անծանոթ կտրիճ,
 Ինչո՞ւ ես հարցնում տեղը արաբի,
- 70 Արաբի տեղը դատարկ տեսնեմ ես:
 Չըլնի՞ թե դու էլ աղջիկ ես ուզել,
 Գընում ես, որ տաս հարկը պըսակիրդ:
 Չըլնի՞ թե քո մոր մինուճարն ես դու.
 Եթե արաբը տա քեզ ըսպանի՝
- 75 Խեղճ պառավ մերըդ ի՛նչ պիտի անի:
 Ու Մարկոն ձեռը գըրպանը տարավ,
 Երեսուն ոսկի հանեց գըրպանից,
 Տըվեց Կոսովի տըխուր աղջկան:
 – Ա՛ռ, քուրի՛կ, բըռնիր էս երսուն ոսկին,
- 80 Դարձիր, ետ գընա քո տունը ճերմակ,

- Էնտեղ ըսպասիր քո կարմիր բախտին,
 Յուլյց տուր ինձ մենակ տունը արաբի,
 Կերթամ քո հարկն էլ կըտամ ես նըրան:
 — Արաբը, ախպե՛ր, տուն ու բակ չունի:
- 85 Նայիր դաշտն ի վար, դատարկ ու դուրան.
 Մի տեղ է մենակ դըրոշ ծածանում,
 Էն սև արաբի դըրոշն է մետաքս,
 Էնտեղ է նըրա վըրանը զարկած,
 Վըրանի շուրջը կանաչ ցանկապատ,
- 90 Ամբողջ ցըցահան շարած գըլուխներ,
 Մեր կըտրիճների գըլուխներն անբախտ:
 Քառսուն պահապան ունի արաբը,
 Հըսկում են անքուն գիշեր ու ցերեկ:
 Հենց որ վերջացավ խոսքը աղջըկա,
- 95 Շուռ տըվեց Մարկոն գըլուխն իր ձիու,
 Քըշեց Կոսովի արձակ դաշտն ի վար:
 Տաքացրեց, լըցրեց իր հուր Շարացին:
 Ոտների տակից կըրակ է թըռչում.
 Պընչերից բոց է ելնում կապուտակ:
- 100 Գընում է Մարկոն սիրտը լեփ-լեցուն,
 Իր աչտերն ի վար արցունք է հոսում,
 Արցունքի տակից էսպես է խոսում.
 — Հե՛յ, դու լայնարձակ սուրբ դաշտ Կոսովի,
 էս ի՛նչ ես տեսնում, ի՛նչ տեղ հասար դու
- 105 Մեր թագից հետո, մեր փառքից հետո.
 Արաբն եկել է՝ շոքել քեզ վըրա:
 Չեմ կարող տանել էս ցավն ես դաժան,
 Չեմ կարող տանել անարգանքն էս սև,
 էս տուրքն անօրեն, էս հարկն անպատիվ,

- 110 Որ աղջիկ-տըղա պըղծվեն սերբերի:
 Քույրե՛ր, ձեր ոխը էսօր ես կառնեմ,
 Զեր ոխը կառնեմ, կամ թե՛ կըմեռնեմ:
 Ու քշեց շիտակ վըրանի վըրա:
 Պահնորդ արաբներ հեռվից աչքեցին
- 115 Ու էսպես ասին արաբի մեծին.
 – Մեր տե՛ր, ասացին, մեր իշխան արաբ,
 Կապույտ նըժույզը հեծած ամեհի,
 Կոսովի դաշտով կըրակի նըման,
 Մի արմանք գարմանք կտրիճ է գալի:
- 120 Կըրակ է թըռչում նըժույզի ոտքից,
 Պընչերից ծուխ է ելնում կապուտակ:
 Մեզ վըրա է սա քըշում շիփ-շիտակ:
 Արաբի մեծը պատասխան տվեց.
 – Հե՛յ, ասավ, տըղե՛րք, իմ քառսուն քաջեր,
- 125 Ո՞վ կարա իր ձին քըշի մեզ վըրա:
 Նոր նըշան դըրած մի ջահել է դա,
 Իրեն հարսանքի հարկն է գալիս տա:
 Ափսոսն է գալիս երեսուն ոսկին,
 Էրվում է իր մեջ ու քըշում է ձին:
- 130 Դուրս եկեք դրա առաջը շուտով
 Գըլուխ վեր բերեք հարգանքով, պատվով,
 Օգնեցեք, ձիուց իջեցրեք իրեն,
 Զին ու զենքերը առեք իր ձեռքից,
 Ու իրեն բերեք վըրանը – ինձ մոտ:
- 135 Ես դըրա ոսկին չպիտի առնեմ,
 Դըրա գլուխը պետք է ես առնեմ,
 Ու խաղուն կապույտ նըժույզը տակի:
 Ասավ ու խըմբով ծառաներն ելան,

- Որ ձեռքիցն առնեն ձին ջահել հյուրի,
 140 Բայց հենց մոտեցան, տեսան Մարկոյին,
 էլ սիրտ չի արին առաջը գրնան,
 Փախան, վըրանը մըտան վերըստին,
 Թաք կացան ետեն արաբ իշխանի,
 Իրենց թըրերը ծածկեցին փեշով:
- 145 Ներս մտավ Մարկոն բակը արաբի,
 Ցած իջավ ձիուց վըրանի շեմքում.—
 — Գընա՛, իմ Շարաց, քեֆ քաշի՛ր, ասավ,
 Քեֆ քաշիր էստեղ, բակումն արաբի,
 Բայց, տե՛ս, դըռնիցը հեռու չըգնաս,
- 150 Գուցե թե շուտով հարկավոր լինես:
 Ու մըտավ Մարկոն վըրանն արաբի:
 Սիրուն սերբուհին առաջին կանգնած՝
 Արաբը նստել գինի է խըմում:
 Ներս մըտավ Մարկոն ու բարև տըվեց.
- 155 Բարի օր, տանտե՛ր, բարի աջողում:
 Արաբը սիրով բարևը առավ.
 — Աստծու բարին քեզ, անծանոթ կտրիճ.
 Նըստի՛ր, մի բաժակ դատարկիր մեզ հետ,
 Հետո կըպատմես՝ ինչու ես եկել:
- 160 Ետ դառավ Մարկոն՝ պատասխան տըվեց.
 — Գինի խմելու ժամանակ չունիմ,
 Եկածս էլ արդեն բարի է ինքնին:
 Սըրանից բարի էլ ի՞նչ կըլինի.
 Աղջիկ եմ ուզել, պըսակ եմ գընում,
- 165 Հարսանքավորըս կանգնած է ճամփին,
 Եկա՛ վըճարեմ տուրքը պըսակի,
 Վըճարեմ կ՛ինձ, կ՛հարսիս համար,

- Շուտ արա, որ ետ շընկնենք մեր ճամփից,
 Ես քանի՞ ոսկի պիտի վըճարեմ:
- 170 Էս խոսքի վըրա արաբը ասավ.
 – Թե քանի ոսկի – դու ինքըդ գիտես.
 Հարսը տալիս է երեսուն ոսկի,
 Փեսան երեսուն, չորսն էլ ավելի:
 Բայց ես տեսնում եմ՝ կըտրիճ մարդ ես դու,
- 175 Հարյուր էլ որ տաս՝ ի՞նչ կա քեզ համար:
 Ու Մարկոն ձեռը գրպանը տարավ,
 Հանեց, շըպուտեց մի երեք ոսկի:
 – Հավատա՛, ասավ, էլ ավել չունիմ:
 Թե կուզես՝ մընա, ըսպասիր մի քիչ,
- 180 Մինչև պսակից ետ գամ հարսիս հետ,
 Բաժինքը ողջ քեզ, հարսը ինձ լինի:
 – Գարշելի՛, թըշշաց արաբն օձի պես.
 Սակարկո՞ւմ ես դու... դու ծաղրո՞ւմ ես ինձ...
 Ես չեմ հավատում ձեզնից ոչ մեկին:
- 185 Ասավ, վեր կալավ իր գուրզն ահագին,
 Զարկեց Մարկոյին երեք-չորս անգամ:
 Զարկեց, ծիծաղեց Մարկոն քաջազուն:
 Հե՛յ, դու սև արաբ, հե՛յ արաբ, ասավ,
 Կատա՞կ ես անում, թե ճիշտ ես զարկում:
- 190 Ու օձի նման արաբը թըշշաց.
 – Կատակ չեմ անում, սըրտով եմ զարկում:
 – Էնպես կարծեցի կատակ ես անում:
 Դե որ էդպես է, սըրտով ես զարկում,
 Ինձ հետ էլ մի գուրզ կըլնի երևի,
- 195 Քանի անգամ որ դու ինձ զարկեցիր,
 Էնքան անգամ էլ ես քեզ կըզարկեմ.

- Նըրրանից հետո դաշտը դուրս կըգանք,
 Դաշտը կըջոկի կտրիճը մեր մեջ:
 Ասավ ու առավ իր գուրզը մեխված
 200 Ու էնպես զարկեց արաբի մեծին,
 Որ գլուխն իսկույն թըռավ ուսերից:
 Նայեց, ծիծաղեց Մարկոն քաջագուն:
 – Տեր Աստված, ասավ, փառքըդ շատ լինի,
 Ինչքան հեշտ թըռավ գըլուխն արաբի,
 205 Ասես գլուխ չէր ունեցել իսկի:
 Ապա թե հանեց թուրը հավլունի,
 Ողջ ծառաներին հընձեց խոտի պես,
 Քառասուն հոգուց չորսին թող արավ,
 Որ գընան անցնեն աշխարհքից աշխարհք.
 210 Իր ու արաբի պատմությունն անեն:
 Բակի շուրջ շարած գըլուխներն առավ,
 Առքով ու փառքով թաղեց հողի մեջ,
 Որ ցին ու ագռավ չգան, չկըտցեն,
 Նըրանց փոխարեն՝ արաբի մարդկանց
 215 Գլխները զարկեց, շարեց բակի շուրջ,
 Ու տիրեց գանձին արաբի դիզած:
 Չորս արաբին էլ, որ թողեց կենդան,
 Չորս կողմի վըրա ղըրկեց աշխարհքի,
 Որ գընան, անցնեն դաշտը Կոսովի,
 220 Պատմեն ու էսպես կանչեն ամեն տեղ.
 – Որտեղ որ հասած աղջիկ կա տան մեջ՝
 Արձակ-համարձակ թող մարդու գընա,
 Ու թող պըսակվեն սերբերը ազատ.
 Վերացա՛վ, ջընջվե՛ց հարկը պըսակի,
 225 Մարկոն վըճարեց ամենքի համար:

ՄԱՐԿՈՆ ՎԱՐ Է ԱՆՈՒՄ

- Իր պառավ մոր հետ միասին նըստած
Գինի էր խըմում Մարկոն դյուցազուն:
Երբոր բավական գինի խըմեցին,
Մեծ մերն ըսկըսեց որդուն խըրատել:
5 — Իմ որդի, ասավ, քաջազուն Մարկո,
Ձեռ քաշի արի կըռվից, արյունից,
Չար բանից, որդի, բարի չի՛ ծընիլ:
Հոգնել եմ ես էլ պառավ տեղովըս
Արնոտ շապիկներ շատ լրվանալուց:
10 Ա՛ն մեր գութանը, մեր եզները առ,
Գընա, սար ու դաշտ վարի գութանով,
Ըսպիտակ ցորեն ցանի քեզ համար,
Երկուսով ուտենք՝ ու հանգիստ ապրենք:
Ու լըսեց Մարկոն իր մորը պառավ:
15 Գութանը լըծեց ու գընաց վարեց,
Բայց գընաց վարեց ոչ թե սար ու դաշտ,
Այլ էն մեծ ճամփեն թագավորական:
Երեք ձի բեռնած արծաթ ու ոսկի
Յանիշարները էն ճամփով եկան,
20 Եկան, գոռացին Մարկոյի վըրա.
— Էհե՛յ, ա՛յ Մարկո, մի՛ վարի ճամփեն.
— Էհե՛յ, ա՛յ թուրքեր, մի՛ ոտքեք վարըս.

- Էհե՛յ, ա՛յ Մարկո, մի՛ վարի ճամփեն.
— Էհե՛յ, ա՛յ թուրքեր, մի՛ ոտքեք վարըս:
- 25 Հերսը որ եկավ երկար վիճելուց,
Գութան ու եզներ առավ միասին,
Զարկեց, տեղն ու տեղ շարդեց թուրքերին:
Երեք բեռ ոսկի-արծաթը առավ
Բերեց ու տրվեց իր մորը պառավ.
- 30 — Մերի՛կ ջան, ասավ, ոնց որ դու ասիր՝
Վար արի էսօր, էսքան դատեցի: